

Sammanställning av uppgifter från lärarenkät för ämnesprovet i svenska och svenska som andraspråk i årskurs 6, 2013

Allmän information

Totalt har 1 221 lärare besvarat enkäten, vilket är en ökning med ungefär 34 % jämfört med 2012. Av dessa lärare undervisar 19 % i svenska som andraspråk. 14 % av svälärarna undervisar även i svenska.

Enkäten består av dels kryssfrågor på en graderad skala, dels frågor där läraren har kunnat skriva egna kommentarer. Medan kryssfrågorna överlag fått positiva svar har kommentarerna varit något mer kritiskt hållna.

Temat för ämnesprovet årskurs 6, 2013, var Bygga broar. Provet skrevs av elever i årskurs 6 i februari 2013, vilket var det andra året som ämnesprovet i årskurs 6 genomfördes. Tidigare har det nationella provet gjorts i årskurs 5. Ämnesprovet i årskurs 6 ska till skillnad från det i årskurs 5 vara betygsstödande. Lärarnas reaktioner på provet är övervägande positiva: 57 % av lärarna anser att provet som helhet var *bra* och 38 % tycker att det var *ganska bra*. Ställer man de olika delproven i relation till varandra anser lärarna att genomförandet av delprov B, *läsa*, gick bäst, följt av delprov A, *tala*, medan *skriva*, delprov C (framför allt delprov C2) tycks ha vållat något fler svårigheter.

2013 års prov har varit betygsgraderat enligt betygen F–A på delprovsnivå och genom ett sammanvägt provbetyg. Delprovsbetygen ska vara ett stöd för läraren i betygssättning och i kommande undervisning.

Synpunkter på häftet *Lärarinformation*

94 % av lärarna tycker att häftet *Lärarinformation* är tillräckligt informativt. Det är i grunden en positiv siffra. Lärarna saknar dock en del information. Flera lärare efterlyser tydligare struktur och upplägg i häftet. De menar att den information som presenteras är omfattande, vilket gör det svårt att hitta det som eftersöks. En del av lärarna anser att en checklista eller tabell där delar av informationen ges skulle underlätta.

Synpunkter på texthäftet

97 % av lärarna menar att layout och bilder i texthäftet är *bra* eller *ganska bra* med avseende på hur lätt texthäftet är att läsa samt hur tilltalande det är. Kommentarererna är överlag mycket positiva, exempelvis kommenteras att det är en bra avvägning mellan texter och bilder och att bilderna underlättar läsningen när texterna upplevs som svåra.

Synpunkter på delprov A – Tala

77 % av lärarna anser att delprov A: tala överensstämmer med kursplanens skrivningar inom området *tala*, medan 21 % av lärarna tycker att delprovet i stort sett överensstämmer. Lärarna är positiva till att ha kunnat möta eleverna i smågrupper, bland annat för att blyga elever då i högre grad kommit till sin rätt. Många lärare menar dock att *Tala* är ett prov som känns överflödigt då man redan genomför liknande moment i den ordinarie undervisningen. Knappt två tredjedelar (65 %) av lärarna anser att redogörelsedelen i delprovet fungerar *bra* och knappt en tredjedel (31 %) att den fungerar *ganska bra*. Mönstret är i stort sett detsamma gällande samtalsdelen, även om något färre tycker att det fungerar *bra* (62 %) och något fler att det fungerar *ganska bra* (33 %). En del lärare menar att situationen vid samtalsdelen känns konstlad. En kommentar är att ”många (elever) svarade bara på frågorna och samtalande inte vidare”.

Textunderlaget till delprov A bedöms av en majoritet av lärarna som *välvalt*. Undantaget är ”Den skräckslagna stekelsamlaren” som 39 % av de svarande bedömer som *välvald*, 56 % som *ganska bra* och 5 % som *mindre bra*. Den text som anses mest *välvald* (66 %) är ”Bästa kompis”. Samtidigt är ”Bästa kompis” den enda text lärare har synpunkter på i kommentarerna. De menar att ämnet kan vara känsligt för elever som inte upplever att de har någon nära vän.

En stor andel, 83 %, menar att eleverna har haft hjälp av diskussionsfrågorna i sina samtal. Med några få undantag tycker övriga lärare att eleverna *i stort sett* har haft hjälp av frågorna. Denna arbetsgång verkar alltså ha uppskattats och några nämner att de vill fortsätta att använda denna metod i den ordinarie undervisningen. Hälften av lärarna anser att det har fungerat *bra* att göra en helhetsbedömning av de två momenten i delprov A, och 44 % att det har fungerat *ganska bra*. En kritisk synpunkt är att det vid spretiga profiler, det vill säga när en elev presterat ojämnt i bedömningsmatrixens olika aspekter, varit svårt att göra en rättvisande sammanvägning.

När det gäller lärarnas synpunkter på bedömningsanvisningarna till delprov A anser flertalet att de varit till stöd eller *i stort sett* varit till stöd. 8 % av lärarna tycker att de bara *i viss mån* har haft stöd av bedömningsanvisningarna i samtalsdelen. Många lärare efterlyser dessutom tydligare instruktioner för hur delarna redogörelse och samtal samverkar samt önskar även fler exempel på elevlösningar. Kommentarna om bedömningsmatrixen är övervägande positiva. Detta visar sig genom att hälften av lärarna menar att matrixen varit ett *bra* stöd vid bedömningen av elevlösningarna, medan 44 % är av åsikten att den varit ett *ganska bra* stöd.

Synpunkter på delprov B – Läsa

82 % av lärarna svarar att de tycker att delprov B1 och B2 överensstämmer med kursplanens skrivningar inom området *läsa*, medan 16 % anser att delprov B1 och B2 i stort sett överensstämmer. 85 % av lärarna uppger att de båda delproven har fungerat *bra* att genomföra. Det finns dock lärare som menar att eleverna upplevde läsdelen som svår och omfattande. ”Sukari, min vän” är den text som flest lärare nämner som exempel på en svår text.

Några lärare menar att frågorna generellt är för svåra. Tolkningsmöjligheterna i kombination med att korrekta svarsalternativ är för snävt hållna leder till att elever som lärare har tyckt ”tänkt rätt” ändå har blivit utan poäng. I dessa fall har inte bedömningsanvisningarna upplevts som ett tillräckligt stöd. Detta gäller särskilt delprov B1. Andra lärare anser att bedömningsunderlaget är tydligt och ger ett gott stöd för bedömningen. Helhetsbilden är också relativt positiv: 70 % uppger att bedömningsanvisningarna för såväl delprov B1 som B2 gett dem *tillräckligt* stöd vid delproven och 27 procent att de *i stort sett* gett stöd.

På frågan om uppdelningen i läsförståelseprocesser har varit ett stöd menar 59 % att den varit *bra* och 29 % att den *till stor del* varit det. 10 % menar att uppdelningen endast varit *ett litet* stöd. Bland de lärare som kommenterar frågan är dock svaren överlag positiva. Många tycker att uppdelningen i läsförståelseprocesser är tydlig och att den till exempel kan användas vid genomgång av provresultaten vid utvecklingssamtal.

Synpunkter på delprov C – Skriva

81 % av lärarna anser att delprov C1 (berättande text) överensstämmer med kursplanens skrivningar inom området *skriva*, medan 17 % tycker att delprovet i stort sett överensstämmer. För delprov C2 (beskrivande och förklarande text) tycker 73 % av lärarna att delprovet överensstämmer och 22 % att det i stort sett överensstämmer med kursplanens skrivningar. En synpunkt när det gäller delprov C1 och C2 är att provsituationen avviker från elevernas vanliga arbetssätt. Det påpekas att det varken finns tid för processkrivning eller för korrekturläsning, vilket avspeglas i resultaten.

Angående genomförandet av delprov C1 anser 62 % att det har gått *bra* och 34 % att det har gått *ganska bra*. En svårighet verkar ha varit att många elever missförstod genren reseskildring. Att texten skulle vara tänkt för publicering i en tidning försvårade, då eleverna associerade till andra genrer såsom reportage, artiklar och insändare. Den gemensamma introduktionen till delprov C1 anser de flesta lärarna, 83 %, gick *bra*. 16 % anser att den gick *ganska bra*.

Lärarnas reaktioner på delprov C2 skiljer sig något i jämförelse med såväl delprov C1 som delprov A och B. 46 % av lärarna anser att genomförandet av delprov C2 gick *bra*, 41 % att det gick *ganska bra* och 12 % att det gick *mindre bra*. Det finns fler invändningar mot delprov C2 än mot någon annan del i provet. Denna kritik bottnar i

huvudsak i att ämnet för skrivuppgiften – ”Min bro” – anses ha varit för abstrakt för eleverna. (I delprov C2 hade eleverna möjlighet att välja mellan att skriva om en fysisk eller en abstrakt bro.) Några lärare skriver att de själva var osäkra på hur uppgiften skulle tolkas och att det hade varit bättre om uppgiften renodlats så att den *antingen* skulle ha handlat om konkreta broar *eller* om abstrakta. Dock underlättade den gemensamma introduktionen till delprovet: 76 % av lärarna svarar att introduktionen gick *bra* och 20 % att den gick *ganska bra*. En del lärare skriver att de har haft givande diskussioner i klasserna om hur brobyggande kan tolkas och att det varit en förutsättning för att eleverna skulle klara provet. Men då mycket information ska gås igenom på samma gång orkar inte alla elever hålla koncentrationen uppe under hela introduktionen. Det finns också exempel på lärare som är osäkra på hur mycket det var tillåtet att diskutera abstrakta tolkningar i introduktionen, utan att hjälpa eller styra eleverna för mycket.

I kommentarerna till delprov C1 och C2 efterfrågar några lärare fler elevtexter på F-nivå i bedömningsanvisningarna, detta för att tydligare kunna bedöma var gränsen mellan E och F går. Ett annat önskemål är fler elevlösningar generellt. En del lärare reagerar även på att det fästs så stor vikt vid styckeindelning vid bedömning av delprov C.

Andra aspekter på provet

Anpassning för elever med funktionsnedsättning

93 % av lärarna menar att de fått *tillräckligt* stöd alternativt *i stort sett* fått stöd i frågor gällande anpassning. Lärarna anger att följande anpassningar gjorts: användning av dator, mindre grupper, stöd av specialpedagog, personlig genomgång, förlängd tid och förstorad text och i ett fåtal fall uppläsning av instruktioner och elevsvar. Elever med motoriska svårigheter har i vissa fall fått skrivhjälp.

I kommentarerna framkommer en del kritiska synpunkter angående anpassning. Kritiken gäller att eleverna inte får använda talsyntes vid delprov B, det vill säga att få texterna upplästa/tillgängliga på ljudfil. En representativ kommentar är: ”... starkt kritisk till hur elever med lässvårigheter, som vi tränar upp att lyssna på text, inte får använda den funktionen på provet. Då är ju inte provet anpassat till deras förutsättningar och resultatet blir därmed inte heller rättvist.”

Flera lärare efterfrågar också att Gruppen för nationella prov ska tillhandahålla förstorade texter för dyslektiker. När detta görs på skolorna, ofta under tidspress, blir kvaliteten på de förstorade kopiorna inte alltid den bästa, menar flera lärare.

Svenska som andraspråk

På frågan om hur ämnesprovets olika delar har fungerat för elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk menar 33 % att de fungerat *bra*, 49 % att de fungerat *ganska bra*, 16 % att de fungerat *mindre bra* och 3 % att de fungerat *dåligt*. I relation till lärarnas svar beträffande ämnet svenska signalerar dessa siffror att genomförandet av provet varit

svårare i svenska som andraspråk. Detta gäller särskilt delprov B och C. Några lärare menar att eleverna skulle ha behövt längre tid och att det skulle ha gynnat eleverna om proven varit mer uppdelade. En annan synpunkt är att information om hur man får använda lexikon borde ha framgått tydligare.

Hur har bedömningen gjorts?

De lärare som svarat har i de flesta fall sambedömt proven. Det har ofta underlättat vid tveksamheter. Ibland har kommunerna haft central rättning, vilket ses som positivt och även efterfrågas av lärare som inte haft det. Många lärare menar att rättning av prov tar mycket tid som de hellre skulle vilja lägga på ordinarie undervisning.

Resultatprofilen och kunskapsprofilen

Lärarna är överlag mer positiva till resultatprofilen än till kunskapsprofilen. 72 % anser att resultatprofilen fungerar *bra* som ett sätt att summera provresultaten och 25 % att den fungerar *ganska bra*. Många tycker att resultatprofilen varit ett stort stöd och att den är tydlig. Vissa lärare tycker dock att den är tidskrävande att fylla i: ”bara ytterligare en dokumentation och att den tiden hade kunnat läggas på faktisk undervisning”. Något som ett antal lärare har reagerat på är att elever vid sammanvägning av delproven kan nå upp till nivå E, även om de på någon del har fått F.

44 % av lärarna anser att kunskapsprofilen fungerar *bra* för att sammanfatta elevens utveckling i förhållande till kursplanens syften och kunskapskrav. 42 % menar att kunskapsprofilen fungerar *ganska bra* och 14 % att den fungerar *mindre bra* eller *dåligt*. De som är positiva menar att kunskapsprofilen ”ger en tydlig bild för att visa på elevernas starka respektive svaga sidor”. Den vanligaste kritiken är att kunskapsprofilen känns överflödigt när resultatprofilen redan är ifylld. På många skolor använder man i stället andra motsvarande system. Det finns också lärare som hade önskat tydligare information om hur kunskapsprofilen ska fyllas i.

Omfattning

Delprov B1 och B2 genomförs på samma dag, liksom delprov C1 och C2. 81 % av lärarna menar att detta har fungerat *bra* och 19 % att det *inte* har fungerat *så bra*. De som är positiva menar att det är bra att komprimera provtillfällena då eleverna skriver många andra prov under våren. Flera lärare menar dock att det intensiva upplägget gör att eleverna underpresterar på grund av trötthet. Särskilt vid det andra provtillfället på dagen har det varit svårt för vissa elever att fokusera. Särskilt missgynnas elever med koncentrationssvårigheter, menar många. Vissa lärare påpekar också att det har varit svårt att få en lugn studiemiljö, då även elever som gjort färdigt sina prov varit tvungna att sitta kvar provtiden ut.

På frågan om tiden räcker till för genomförandet av de olika delproven menar knappt tre fjärdedelar att den har räckt till och drygt 20 % att den *i stort sett* har räckt till. På delprov A och delprov C1 är andelen som inte tycker att tiden har räckt till något högre än för

övriga prov, 7 % respektive 5 %. Om delprov A skriver en lärare: ”Det blir otroligt många tillfällen som stora delar av klassen är utan lärare. Den del av klassen som inte deltar i provet får inte undervisning av kvalité under provtiden.” Några lärare kommenterar också att häftet *Lärarinformation* och information om delprov A kom ut alldeles för sent, en till tre dagar innan genomförandet av provet.

Provresultat i relation till terminsbetyg

En stor majoritet av lärarna, 84 %, anser att *flertalet* av eleverna har fått ett provbetyg som ligger i linje med deras övriga prestationer under läsåret. 13 % av lärarna menar att överensstämmelsen gäller *för alla elever* och 3 % att den endast gäller för *ett fåtal*. Kommentarer visar att lärarna i hög grad tycker att elevernas provbetyg stämmer överens med övriga prestationer. Lärarna menar också att ämnesprovet varit ett bra stöd när terminsbetyget skulle sättas. Vissa lärare skriver dock att eleverna har fått ett bättre betyg på delprov B och C än vad de fått som terminsbetyg. Det är till viss del i linje med elevernas egna reaktioner på ämnesprovet. Lärarna menar att eleverna ofta var nervösa och stressade inför genomförandet, men att de efteråt tyckt att provet varit lättare än de tänkt sig. Några lärare kommer med synpunkten att provet inte prövar alla förmågor inom svenska och svenska som andraspråk.

Vi arbetar vidare

Sammanfattningsvis verkar det nationella provet i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 6, 2013, ha mottagits väl. Alla lärarkommentarer och synpunkter hjälper oss att utveckla provet. Utvecklingsarbetet pågår hela tiden för att göra provet så bra som möjligt.

Gruppen för nationella prov i svenska och svenska som andraspråk, FUMS, Box 527, 751 20 UPPSALA

Malin Mark Cecilia Bergwall Alexandra Czartoryski Johan Carlström